

## Uprizoritve Bulgakova v slovenskih gledališčih

*Аннотация:* В статье рассматриваются постановки, в том числе радиоспектакли, пьес М.А. Булгакова и инсценировки его прозы («Мастер и Маргарита», «Роковые яйца») в словенских театрах с 1935 г. и до настоящего времени.

*Ключевые слова:* драматургия М. Булгакова, инсценировки прозы М. Булгакова, словенский театр

*Abstract:* The article deals with performances, including radio, of M.A. Bulgakov's plays and dramatizations of prose («Master and Margarita», «The Fatal Eggs») in Slovenian theaters from 1935 to the present time.

*Key words:* M. Bulgakov's drama, dramatization of M. Bulgakov's prose, Slovenian theater

V slovenski kulturni prostor je Mihail Bulgakov vstopil na božični dan leta 1935, ko so v ljubljanski Drami uprizorili dramo *Zarota svetohlincev* oziroma *Molière*. Temu je sledil skoraj štiri desetletja dolg premor, ki ga je v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja prekinila knjižna izdaja romana *Mojster in Margareta*. Od takrat so dela Bulgakova stalno prisotna v gledališčih in knjižnih izdajah.

Do danes se je na slovenskih odrih zvrstilo 14 uprizoritev, pri čemer je bil *Don Kihot* uprizorjen dvakrat, *Mojster in Margareta* ter *Molière* pa trikrat. Nastala je tudi radijska igra *Usodna jajca*, 1995 na Radiu Slovenija<sup>1</sup>. Do zdaj je v knjižni izdaji izšlo 14 Bulgakovovih del (proza: *Mojster in Margareta*, *Življenje gospoda Molièra*, *Bela garda*, *Usodna jajca*, *Diaboliada*, *Prigode Čičikova*; drame: *Škrlatni otok*, *Molière*, *Dnevi Turbinovih*, *Zojkino stanovanje*, *Beg*, *Adam in Eva*). Za gledališče je največ prevajal Milan Jesih<sup>2</sup>, *Mojster in Margareta* pa je prevod Janeza Gradišnika<sup>3</sup>.

Bulgakova so uprizarjala tako rekoč izključno institucionalna gledališča, z eno izjemo. Poleg Bulgakova so na slovenskih odrih prisotni tudi drugi ruski avtorji, najpogosteje sta uprizarjana Čehov (76 uprizoritev) in Gogolj (49 uprizoritev), sledita mu Gorki (22 uprizoritev) in A. N. Ostrovski (15 uprizoritev).

<sup>1</sup> Povest je za radio priredil ter igro tudi režiral priznan moskovski radijski režiser Dmitrij Nikolajev.

<sup>2</sup> Ostali prevajalci: France Vurnik, Igor Lampret, Josip Vidmar, Liljana Dejak, Urša Zabukovec.

<sup>3</sup> Poleg njega so prozo prevajali tudi Drago Bajt, Severin Šali, Borut Kraševc, Cene Kopčavar, Stanka Rendla, Marjan Poljanec.

Od Bulgakovovih dram so bile uprizorjene štiri: *Zojkino stanovanje*, *Beg*, *Ivan Vasiljevič* in *Škrlatni otok*. Skoraj vse so bile uprizorjene v 70. letih prejšnjega stoletja, kar je bil verjetno vpliv prevoda najbolj znamenitega avtorjevega dela *Mojstra in Margarete* (ne le v Sloveniji, ampak tudi v drugih slovanskih deželah). Komedijska *Zojkino stanovanje* je bila v profesionalnih gledališčih uprizorjena samo enkrat, medtem ko je bila na ljubiteljskih odrih, ki jih je bilo v povojnih desetletjih v Sloveniji na desetine (tako rekoč v vsakem kraju), gotovo pogosta izbira. Ob uprizoritvi (leta 1975) *Zojkinega stanovanja* je bilo Celjsko gledališče poklicno šele 20 let. Po vojni je bila namreč močna tendenca preoblikovanja ljubiteljskih gledališč v poklicna polprofesionalna gledališča. Tako kritiki ugotavljajo, da so izbiro besedila narekovala tehnične zmogljivosti gledališča in zmogljivosti ansambla, ki so ga takrat še sestavljali profesionalni in ljubiteljski igralci, s čimer poudarijo nezahtevnost dramskega besedila. *Zojkino stanovanje* je doživelo kar precej ponovitev, gledalcem je bilo blizu, kritikom pa malo manj.

Naslednja uprizoritev je bila *Beg*, in sicer v Slovenskem narodnem gledališču Drama v Ljubljani 1976. Del ekipe so bili sovjetski umetniki, ki so že leto poprej v istem gledališču pripravili zelo uspešno predstavo (prav tako po ruskem tekstu). Rusko ekipo so sestavljali režiser Andrej A. Gončarov, njegov asistent Vladimir Trasenko, scenograf in kostumograf Nikolaj Epov ter skladatelj Eduard Artemjev. Gostje so pripravili predstavo, kjer je veliko vlogo igrala glasba, saj je bila predstava označena za hrupen spektakel, poln vizualnih učinkov, privlačnih za gledalce, a predstava je bila izpraznjena pomena. Eden od kritikov (Smasek 1976) ugotavlja, da lahko gledalec ob ogledu predstave sicer takoj potegne vzporednice z jugoslovansko revolucijo, vendar pa ruski belogardisti ne morejo nadomestiti naših, poudarja, in da si bomo Slovenci morali dra-



Pasje srce 1979, Mestno gledališče ljubljansko

mo o naši revoluciji napisati sami. Tema je po mnenju kritikov torej preveč vezana na ruski prostor, da bi v njej lahko prepoznavali svojo lastno zgodovino.

Znanstveno-fantastično komedijo *Ivan Vasiljevič* so krstno uprizorili v slovenskem gledališču v zamejstvu v Slovenskem stalnem gledališču Trst 1979. Predstavo je režiral Zvone Šedlbauer. Uprizoritev je bila zelo uspešna, občinstvo je nagradilo glavnega igralca Antona Petjeta za vloži Ivana Vasiljeviča in poštarja Bunše. Kritiki so predstavo sicer zelo pohvalili, a so se obregnili ob Bulgakovovo dramaturgijo, ki da je šibka (taki komentarji so se do konca 70. let prejšnjega stoletja pogosto pojavljali). Hkrati pa so kritiki izrazili navdušenje nad Bulgakovim, da je kot avtor ostal zvest svoji umetniški poti in se ni uklonil programu socialnega realizma niti se ni zgledoval po Zahodu.

Konec sedemdesetih let (1979) je bila v Mestnem gledališču ljubljanskem uprizorjena tudi povest *Pasje srce*. Delo je dramatisiral znani slovenski satirik in aforist Žarko Petan, ki je predstavo tudi režiral. Petan je v ozadje potisnil znanstveno-fantastične prvine, poudaril pa satirične in kritične. V sceni Mete Hočevar, ene najvidnejših scenografinj v slovenskem prostoru, so nekateri videli «konstruktivizem sovjetskega gledališča porevolucijske dobe» in «zapršenost sočrealizma» (Javoršek 1979). Zanimiva je ugotovitev, da «cena tega svojevrstnega sovjetskega avtorja [torej Bulgakova] očitno neprenehoma raste» (prav tam). Torej bi lahko rekli, da je bil Bulgakov kot dober dramatik sprejet šele na prehodu v 80. leta.

V letu slovenske osamosvojitve, leta 1991, so v Celju uprizorili Škrlatni otok v režiji Katje Pegan. To je bilo tudi zadnjič, da so v slovenskem gledališču uprizorili Bulgakovovo dramo. Tri ure trajajočo predstavo so kritike vse po vrsti označile za dolgo in razvlečeno, predvsem pa za predstavo, ki je na slovenski oder prišla nekaj desetletij prepozno. «Komunistični režim, ki bi v dogajanju na otoku lahko prepoznal svoje zablodele mehanizme vladanja, je propadel in nobenega smisla nima, da bi se mu zdaj posmehovali» (Pevec 1991). Kljub temu pa je mnoge kritike dogajanje na otoku asociiralo na takratne razmere na Balkanu, kjer se je začela dolgoletna vojna. Celjsko gledališče je predstavo odigralo v dobrodelne namene, in sicer v pomoč Dubrovniku.

Poleg dramskih besedil, so bile na Slovenskem večkrat uprizorjeni tudi romani *Don Kihot*, *Molière* (v dramatisaciji Bulgakova) ter roman *Mojster in Margareta*, ki je v Sloveniji doživel tri različne dramatisacije.

*Zarota svetohlincev* oziroma *Molière* je eno najbolj priljubljenih Bulgakovovih del, namenjenih odru, saj je bila v slovenskih gledališčih uprizorjena trikrat – vsakič v ljubljanski Drami in vsakič z drugačnim naslovom: prvi uprizoritvi je bilo naslov *Molière*, drugi *Molière (Zarota svetohlincev)* in tretji *Zarota svetohlincev, Molière*. Naslovi kažejo tudi na različna branja dramskega teksta oziroma perspektivo, ki so jo ustvarjalci vzeli za izhodišče uprizoritve. Prvo



Molière 1935, SNG Drama Ljubljana. Vir Slogi.

uprizoritev (1935) je režiral Bratko Kreft, takrat 30-letni režiser, poznavalec ruske literature, pozneje pogosto nagrajen za svoje režije in viden dramatik. Takratni kritiški odzivi pričajo, da je režiser v drami videl zgolj življenjepis velikega francoskega dramatika in je uprizoritev takratni gledališki javnosti predstavljala informacijo o tem, kako je Molière preživel svoja poslednja leta. Ker so vsi po vrsti, s takrat zelo uveljavljenimi kritiki vred, spregledali avtorjevo težnjo pokazati na odnos med umetnikom in oblastjo, so takratni literarni teoretiki Bulgakova označili za slabega dramatika, ki izkrivlja zgodovinska dejstva Molièrovega življenja in za katerega je tema o Molièru preprosto prevelika (Pavšič 1936). Še ena stvar je motila takratne gledališke kritike (Vodnik, Koblar), in sicer da je drama tako zelo uperjena proti duhovščini. To je neprimerno že samo po sebi, še posebej neprimerno pa je, da so za dan premiere izbrali ravno božič (25. december), zapišejo v kritikah.

Druga uprizoritev tega dramskega besedila se je zgodila skoraj pol stoletja pozneje v istem gledališču (leta 1983), po tem, ko je bil Bulgakov celo desetletje že kar stalnica na slovenskih odrih. Leta 1983 je *Molièra* režiral Zvone Šedlbauer, ljubitelj Bulgakova, ki je v obdobju petih let uprizoril kar tri njegove drame (*Ivana Vasiljeviča* 1979, *Molièra* 1983 in leto kasneje *Don Kihota*). Nekateri kritiki so zaznali tendenco ustvarjalcev pokazati na težek položaj umetnika pod represijo oblasti (Vurnik, Smasek), drugi pa so še vedno ugotavljali, da ustvarjalci niso presegli biografske ravni branja drame (Inkret). Šedlbauer je bil v času, ko je režiral Bulgakova že priznan in nagrajen režiser. Predstava pa je dobila kar tri Borštnikove nagrade (najprestižnejše nagrade na področju gledališkega ustvarjanja v Sloveniji): nagrado za režijo, kostumografijo in za glasbo.

Tudi tretjo odrsko postavitev *Molièra*, dobrih 25 let kasneje (2009), je v ljubljanski Drami režiral priznan režiser z mnogimi domačimi in mednarodnimi nagradami Tomi Janežič, strokovnjak na področju psihodrame, ki režira doma in v svetu, tudi v Rusiji (povečini v Sankt Peterburgu). Režiser je bistveno vprašanje dramskega teksta videl v «položaju umetnika in njegovi svobodi» (kot pravi sam avtor, Janežič) in je dramsko besedilo bral izrazito kot dramo umetnika in ne kot dramo o Molièrovem življenju. Zavrzel je klasično gledališko konvencijo o ločenosti publike od igralcev in odra ter tako gledalce kot igralce postavil na oder. Tako so gledalci lahko opazovali tudi dogajanje v zaodrju in bili hkrati del odrskega dogajanja, simbolično del usode umetnika, ki nikoli «ne more biti samo umetnik, neodvisen od politike in ideologije» (Zor 2009), kot se izrazi eden od kritikov.

*Don Kihot*, ki ga je Bulgakov za opero dramatisiral leta 1939, je bil uprizorjen dvakrat na Primorskem, in sicer v SNG Nova Gorica in Gledališče Koper. Novogoriška uprizoritev (1984) je bila zelo posebna. Premiera je bila sredi poletja zunaj sezone, in sicer na ulicah malega mesta Kanal ob Soči na zahodu Slovenije. Pri uprizoritvi so upoštevali naravno svetlobo, arhitekturo mesta in pokrajino. Ustvarili so «veličasten spektakel», briljanten, radoživ in razkošen, kot zapiše kritik. Uprizoritev je združevala značilnosti in elemente uličnega gledališča (žonglerji, klovn) ter resno gledališko formo. Predstava na ulici, osvobodjena gledaliških sten, je sporočala, da je svoboda največ, kar človek ima, ter da osnovna človekova pravica ni pravica do življenja, temveč pravica do sanj. Predstavo je režiral že omenjeni režiser Zvone Šedlbauer.

Druga uprizoritev *Don Kihota* se je zgodila dobrih 20 let pozneje v gledališču Koper, leta 2007. Predstava je nosila podnaslov *Komedija tega sveta* in jo je režiral takrat mladi režiser Jaka Ivanc, ki si je za izhodiščno idejo izbral sanje kot konstitutivni del človekove resničnosti. Koliko si človek upa sanjati in kaj mu jemlje svobodo, je bilo izhodiščno režiserjevo vprašanje. Uprizoritev je vsebovala tudi video prikaz sodobnega potrošništva



Don Kihot 2007, Gledališče Koper

in njegovega vpliva na planet. Predstava je bila nagrajena na slovenskem festivalu komornega gledališča.

Kljub temu da je najznanejšo delo Bulgakova, roman *Mojster in Margareta*, v slovenščini izšlo v začetku 70. let prejšnjega stoletja, je zanimanje odrskih ustvarjalcev pritegnilo šele v začetku novega tisočletja, ko se je v slovenskih gledališčih na sploh začel trend uprizarjanja velikih svetovnih romanov.

Prvo je bilo zunajinstitucionalno gledališče Sensorium (deluje od leta 1996), ki je pripravilo senzorično predstavo<sup>1</sup> *Polnočna Margareta*. Ta je izpostavljala Margaretino zgodbo in pravzaprav ni bila uprizoritev romana, temveč je režiserka Barbara Pia Jenič iz njega izbrala nekatere motive, ki so sestavljali pot, na kateri so skozi svoja čutila obiskovalci lahko občutili, koliko je ženska pripravljena storiti za moškega, ki ga ljubi. Ta misel je bila idejno vodilo predstave.

Takoj naslednje leto je Mestno gledališče ljubljansko na oder postavilo svojo verzijo romana in jo naslovlilo *Mojster in Margareta / Margareta in Mojster*. Dramatizacijo je napravil Miha Javornik, profesor za rusko literaturo na Filozofski fakulteti. Dramatizacija precej verno sledi romanu, Javornik, ki je tudi dokaj natančno zapisal didaskalije, pa je predvidel celo, da bi direktorja varieteja igral resnični direktor Mestnega gledališča. Jernej Lorenci, režiser z izrazito avtorsko poetiko, se dramaturgovih napotkov ni držal in je pripravil zelo estetizirano uprizoritev. Predstava je bila z ene strani sprejeta pozitivno, z druge pa negativno. Eden od kritikov (Simon 2006) je zapisal, da je predstava močna pripoved o tem, da je oblast hudič, ki nas ima vedno v oblasti.

Tretjič je bil ta roman uprizorjen v mariborski Drami 2013 pod vodstvom poljskega režiserja Janusza Kice, ki že desetletja deluje tudi v slovenskem gledališkem prostoru in je dobitnik mnogih domačih in tujih nagrad. Dramatizacijo je napravil hrvaški dramatik Goran Ferčec, ki je romanu dodal še zgodbo Bulgakova in njegovega boja z oblastjo. To je po mnenju kritikov lepo zaokrožilo ter dopolnilo predstavo, v kateri so igralci igrali po več vlog.



Mojster in Margareta 2013, SNG Drama Maribor

<sup>1</sup> Senzorično gledališče pripravlja gledališke predstave, izkušnje, pri katerih obiskovalci uporabljajo vsa svoja čutila: voh, tip, vid, sluh in okus.

Zadnja uprizoritev Bulgakova se je zgodila pred dvema letoma (2014) v Drami Maribor. To je bila Bulgakovova dramatisacija Gogoljevega romana *Mrtve duše*, ki jih je režiral makedonski režiser Ivan Popovski<sup>1</sup>. V mariborskih *Mrtvih dušah* so kritiki razbrali izpraznjenost posameznikov v sodobni družbi, sicer pa uprizoritev ni bila zelo uspešna. Doživela je le deset ponovitev.

#### ZAKLJUČEK

Ob pregledu slovenskih uprizoritev Bulgakova lahko ugotovimo, da so ga praviloma režirali priznani režiserji. Pogosto tisti, ki so (so bili) tesneje povezani z rusko kulturo in ruskim gledališkim prostorom (na primer Kreft, Janežič, Popovski) ali pa je slovenska ustanova k sodelovanju povabila kar ruskega režiserja (Gončarov, Nikolajev). Bulgakovovi teksti so se igrali v večini slovenskih gledaliških mest. Od leta 1975 je Bulgakov bolj ali manj stalno prisoten na slovenskih odrih, in prav v sedemdesetih letih je bilo zanimanje zanj največje. Čeprav so gledališki kritiki v teh letih ugotavljali, da Bulgakov k nam prihaja z veliko zamudo, je treba vendarle poudariti krstno uprizoritev *Molièra* leta 1935, ki se je zgodila celo pred moskovsko premiero. Za prvo obdobje je značilno, da so Bulgakova kritiki videli kot nespretnega dramatika, ki bodisi potvarja realnost (*Molière*), bodisi je dramaturško šibek (*Ivan Vasiljevič*). Kasneje Bulgakova berejo natančneje in ugotavljajo, da postaja vse bolj cenjen (na prehodu v 80. leta).

Kaže, da so bile za slovenski gledališki prostor bolj kot drame Bulgakova zanimive njegove dramatisacije romanov ter njegov roman, svetovna klasika *Mojster in Margareta*. Gledališča so verjetno bolj kot sam Bulgakov zanimala velika svetovna litararna dela (*Don Kihot*) in osebnosti (*Molière*). Od vseh 14 uprizoritev so bile namreč uprizorjene le štiri drame, tri od njih v 70. letih prejšnjega stoletja in ena leta 1991. Vzrok za manjšo priljubljenost dram lahko morda iščemo v dejstvu, ki so ga izpostavljali že kritiki. Namreč, da je tematika, ki jo prikazujeta na primer dram *Beg* in *Škrlatni otok*, vezana na specifičen sovjetski kulturni prostor, uprizoritve pa tega niso uspele preseči, ali pa je gledališče dramo na repertoar preprosto uvrstilo v nepravem času.

Vendarle pa je treba zaključiti, da je štirinajst uprizoritev Bulgakova veliko. To pa potrjuje dejstvo, da je ruska gledališko-dramska kultura v slovenskem gledališkem prostoru že dolgo in neprestano prisotna (igralci, dramatik, režiserji).

#### LITERATURA IN VIRI

- Abonmajnska premiera «Ivana Vasiljeviča». *Primorski dnevnik*. 1979. 19. 5., s. 9.
- Berger Aleš 1979 – Berger Aleš. Mestno gledališče ljubljansko: Mihail Bulgakov – Žarko Petan: Pasje srce. *Naši razgledi*. 1979. Št. 8. 6., s. 331.
- Bogataj Matej 2006 – Bogataj Matej. Poligon stilizacij. *Delo*. 2006. Št. 27. 12., s. 17.
- Bulgakov: *Don Kihot*. Nova Gorica: Slovensko narodno gledališče. 1983/1984.
- Butala Gregor 2005 – Butala Gregor. K potovanju po sebi. *Dnevnik*. 2005. Št. 18. 6., s. 17.
- Crnica Slavica 1984 – Crnica Slavica. Odrsko delo brez prekinitve. *Delo*. 1984. Št. 11. 7., s. 17.
- Cuder Vojko 1984 – Cuder Vojko. Zgodba o vitezu žalostne pojave. *Primorske novice*. 1984. Št. 17. 7., s. 19.
- Čater Tadej 1991 – Čater Tadej. Škrlatni otok. *Tribuna*. 1991. Št. 14. 10., s. 35.
- Česnik Meta 2009 – Česnik Meta. Odmevi [televizijski posnetek]. Ljubljana: RTV Slovenija 1. *Predvajano na TV Slovenija 1*. 2009. Št. 20. 4. (ob 22.55).

<sup>1</sup> Popovski veliko dela v Rusiji, kjer je bil večkrat nagrajen za svoje režije in za promocijo ruske kulture.

- Čuk Marij 1984 – Čuk Marij. Smrt Don Kihota je smrt idealista. *Primorski dnevnik*. 1984. Št. 14. 7., s. 9.
- Dogodki in odmevi [radijski posnetek]. *RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Ljubljana*. 2014. Št. 4. 5. (ob 15.30).
- Don Kihot na Soči. *Danas*. 1984. Št. 18. 9., s. 25.
- Elvira Miše 2006 – Elvira Miše. Hudičev ples. *Mag*. 2006. Št. 27. 12., s. 76.
- Ferletič Franka 1979 – Ferletič Franka. Tržaški igralec Anton Petje o Ivanu Vasiljeviču in sebi. *Primorski dnevnik*. 1979. Št. 17. 5., s. 9.
- Fridl J. Ignacija 2009 – Fridl J. Ignacija. Ko se od lepote dreves ne vidi gozda. *Dnevnik*. 2009. Št. 21. 4., s. 19.
- Golob Anja 2006 – Golob Anja. «Vam je moje cvetje všeč?» *Večer*. 2007. Št. 18. 1., s. 14.
- Golob Anja 2009 – Golob Anja. Kar je, beži. *Večer*. 2009. Št. 7. 5., s. 14.
- Inkret Andrej 1976 – Inkret Andrej. Beg. *ITD*. 1976. Št. 6. 6., s. 24.
- Inkret Andrej 1976 – Inkret Andrej. Bulgakov. *ITD*. 1975. Št. 19. 10., s. 24.
- Inkret Andrej 1979 – Inkret Andrej. Tržačani bodo zaključili sezono z Bulgakovom. *Delo*. 1979. Št. 18. 5., s. 17.
- Inkret Andrej 1983 – Inkret Andrej. Molière: Zarota svetohlincev. *Delo*. 25/1983. Št. 135(13. 6.), s. 3.
- Inkret Andrej 1984 – Inkret Andrej. Primorsko dramske gledališče Nova Gorica: Mihail Bulgakov: Don Kihot. *Naši razgledi*. 1984. Št. 12. 10., s. 554.
- Ipavec Maksimiljana 2007 – Ipavec Maksimiljana. Koliko si upaš verjeti? *Primorske novice*. 2007. Št. 23. 10., s. 12.
- Jaklič Andrej 2014 – Jaklič Andrej. Šola prodajanja megle. *Polet*. 2014. Št. 14. 4., s. 16.
- Javoršek Jože 1979 – Javoršek Jože. Komedija M. Bulgakova v tržaškem gledališču. *Delo*. 1979. Št. 22. 5., s. 17.
- Javoršek Jože 1979 – Javoršek Jože. Odličen uspeh igralca Hočevarja na odru MGL. *Delo*. 1979. Št. 26. 5., s. 17.
- Javoršek Jože 1976 – Javoršek Jože. Pretresljiva ljudska igra. *Delo*. 1976. Št. 18. 5., s. 17.
- Jesenko Primož 2007 – Jesenko Primož. Razvozlati estetiko. *Delo*. 2007. Št. 25. 10., s. 13.
- Jurca Tadel Vesna 2007 – Jurca Tadel Vesna. Zalomi. *Ampak*. 2007. Št. 6. 3., s. 55.
- Koblar France 1965 – Koblar France. (1965) Dvajset let slovanske drame 2 (1930–1939), Ljubljana: Slovenska matica.
- Kocjančič Vladimir 1984 – Kocjančič Vladimir. Ta svet je oder. *Delo*. 1984. Št. 16. 7., s. 284.
- Kodrič Cizerl Irena 2013 – Kodrič Cizerl Irena. «Danes do trinajstih» [radijski posnetek]. RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Slovenija, 26. 1. 2013 ob 13.00.
- Leskovšek Nika 2013 – Leskovšek Nika. Malodane brezhibno ali Kako več kot 300 strani klasike strpati v tri ure. *Dnevnik*. 2013. Št. 4. 2., s. 26.
- Lesničar Pučko Tanja 2014 – Lesničar Pučko Tanja. Mrtvi tek Mrtvih duš. *Dnevnik*. 2014. Št. 18. 4., s. 17.
- Lukan Blaž 2005 – Lukan Blaž. Na poti z zavezanimi očmi. *Delo*. 2005. Št. 23. 6., s. 21.
- Lukan Blaž 2009 – Lukan Blaž. Molière kot paradigma. *Delo*. 2009. Št. 20. 4., s. 9.
- M.A. Bulgakov: Škrlatni otok. Celje: Slovensko ljudsko gledališče 1991/02 (št. 1).

- M. Bulgakov, Ž. Petan: Pasje srce. Ljubljana: MGL 1978/79 (št. 6.).
- Marinčič Vesna 1984 – Marinčič Vesna. Don Kihot, vitez iz Kanala. *Delo*. 1984. Št. 17. 7., s. 13.
- Mermolja Ace 1979 – Mermolja Ace. Smešno, a hkrati tudi grenko. *Primorski dnevnik*. 1979. Št. 20. 5., s. 9.
- Mihail A. Bulgakov, Miha Javornik – Miha Javornik. Mojster in Margareta / Margareta in Mojster. Ljubljana: MGL 2006/07 (št. 4).
- Mihail A. Bulgakov. Zarota svetohlincev, Molière. Ljubljana: SNG Drama 2008/09 (št. 9).
- Mihail Bulgakov. Ivan Vasiljevič. Trst: Slovensko stalno gledališče. 1978/79.
- Mihail Bulgakov. Molière. Ljubljana: SNG Drama 1982/83 (št. 8).
- Mihail Bulgakov. Mojster in Margareta. Dramatiziral Goran Ferčec. Zagreb, Maribor. 2012 [tipkopis].
- Molière. Ljubljana: Drama 1935/36.
- Mrtve duše. Мёртвые души. Maribor: SNG Drama 2013/14.
- Novak Jernej – Novak Jernej. Komedija v zmešnjavi časov. *Dnevnik*. 1979. Št. 23. 5., s. 16.
- Novak Jernej 1979 – Novak Jernej. Zabavna lepljenka. *Dnevnik*. Št. 26. 5. 1979.
- Novak Jernej 1984 – Novak Jernej. Spektakel po Bulgakovu. *Dnevnik*. 1984. Št. 18. 7., s. 16.
- Novak Jernej 1991 – Novak Jernej. Vse je plen gledališča. *Dnevnik*. 1991. Št. 1. 10., s. 17.
- Pavšič Vladimir 1936 – Pavšič Vladimir. Dramske novitete in režije. *Ljubljanski zvon*. 1936. Št. 3–4., s. 178.
- Pevec Metod 1991 – Pevec Metod. Slovensko ljudsko gledališče Celje, Mihail A. Bulgakov: Škrlatni otok. *Naši razgledi*. 20/1991. Št. 25. 10., s. 20.
- Pogorevc Petra 2006 – Benigne scenske meditacije. *Dnevnik*. 2006. Št. 28. 12., s. 12.
- Povše Janez. Molière ali Zarota svetohlincev. *Primorski dnevnik*. 40/1984. Št. 154 (29. 6.), s. 9.
- Predan Vasja 1983 – Predan Vasja. Redak jubilej. *Politika*. 1983. Št. 26. 12., s. 23.
- Rak Peter 2014 – Rak Peter. Jasni etični in emocionalni postulati. *Delo*. 2014. Št. 1. 2., s. 24.
- Rak Peter 2014 – Rak Peter. Mihail Bulgakov: Mrtve duše. *Delo*. 2014. Št. 11. 4., s. 21.
- S.P. 1991 – S.P. Naš prvi pristanek na Škrlatnem otoku. *Delo*. 1991. Št. 29. 9., s. 16.
- Sabadin Karin 2007 – Sabadin Karin. Danes do trinajstih [radijski posnetek]. *RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Slovenija*. 2007. Št. 20. 10. (ob 13.00).
- Simon Tomaž 2006 – Simon Tomaž. Danes do trinajstih [radijski posnetek]. *RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Ljubljana*. 1983. Št. 11. 6. (ob 16.00).
- Simon Tomaž 2006 – Simon Tomaž. Danes do trinajstih [radijski posnetek]. *RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Slovenija*. 2006. Št. 22. 12.
- Smasek Lojze 1976 – Smasek Lojze. Ruski namesto slovenskih belih. *Večer*. 1976. Št. 18. 5., s. 7.
- Smasek Lojze 1983 – Smasek Lojze. Maščevanje mogočnih. *Večer*. 39/1983. Št. 136 (14. 6.), s. 5.
- Svilokos Branislav 1983 – Svilokos Branislav. Neprekinuti kontinuitet. *Dnevnik* (Novi Sad). 1983. Št. 23. 6., s. 9.



- Šuklje Rapa 1983 – Šuklje Rapa. Dogodki in odmevi [radijski posnetek]. *RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Ljubljana*. 1983. Št. 11. 6 (ob 16.00).
- Šuklje Rapa 1983 – Šuklje Rapa. Mihail Bulgakov. Molière. *Naši razgledi*. 32/1983. Št. 12 (24. 6.), s. 359.
- Tadel Jurca Vesna 2009 – Tadel Jurca Vesna. Bleščeč gumb na telovniku sveta. *Sodobnost*. 73/2009 (6. 6.), s. 773–776.
- Tadel Jurca Vesna 2013 – Tadel Jurca Vesna. Izgubljeno v nevtralnosti. *Pogledi*. 2013. Št. 13. 2. , s. 8.
- Taufer Veno, 1976: Slovensko ljudsko gledališče Celje: Mihail Bulgakov: Zojkino stanovanje. *Naši razgledi*, Št. 26. 1. 1976.
- Vevar Rok 2005 – Vevar Rok. Polnočna Margareta. *Delo*. 2005. Št. 12. 5., s. 21.
- Vidali Petra 2013 – Vidali Petra. Komaj verjetna kompleksnost. *Večer*. 2013. Št. 28. 1., s. 15.
- Vidali Petra 2014 – Vidali Petra. (Operna) ruska freska. *Večer*, Št. 8. 4. 2014, s. 10.
- Vidmar Josip 1976 – Vidmar Josip. Mihail A. Bulgakov. Beg. V: *Bulgakov: Beg*. Ljubljana: Drama 1975/76 (št. 6.), s. 3–5.
- Vurnik Franc 1976 – Vurnik France. Poraženci in emigranti. *Dnevnik*. 1976. Št. 18. 5., s. 13.
- Vurnik France 1975 – Vurnik France. Za začetek Bulgakov. *Dnevnik*. 1975. Št. 6. 10., s. 13.
- Vurnik France 1991 – Vurnik France. Škrlatni otok M. Bulgakova kot teatralična burleska. *Delo*. 1991. Št. 4. 10., s. 16.
- Vurnik France 1983 – Vurnik France. Prisposoda z Molièrom. *Ljubljanski dnevnik*. 32/1983 (14. 6.), s. 5.
- Zagorac P. 1979 – Zagorac P. I humor i irošeska. *Borba*. 1979. Št. 29. 5., s. 23.
- Zojkino stanovanje. Celje: Slovensko ljudsko gledališče 1975/76 (št. 1).
- Zor Miha 2009 – Zor Miha. Dogodki in odmevi [radijski posnetek]. RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Slovenija 1. 2009 Št. 19. 4., 15. 51.
- Željeznov Dušan 1984 – Željeznov Dušan. Bulgakov: Don Kihot. *Večer*. 1984. Št. 20. 7., s. 6.

*Сведения об авторе:*

Magda Lojk

Prof.

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,

Lektor slovenskega jezika na Filološki fakulteti MGU v Moskvi

Магда Лойк,

Филологический факультет

Университет в Любляне (Словения),

преподаватель словенского языка

филологический факультет

МГУ имени М.В. Ломоносова

Magda Lojk,

Philological Faculty of the University in Ljubljana (Slovenia),

Teacher of the Slovenian Language

Philological Faculty

Lomonosov Moscow State University

magda.lojk@gmail.com